

Glanspapir, skylapper og holdninger

Klima

Oddmund Håland

HMS Torget

Åge Klepp, fagsjef i Norsk Landbruks Samvirke, delte i Jærbladet 11. januar sin bekymring om hvorvidt målene i Parisavtalen er mulig å oppnå og Norges innsats i den forbindelse.

Jeg mener også det all grunn til bekymring. Etter å ha jobbet med utslippsproblematikk i flere år, er min erfaring at Norge er ganske avslappet til utslipp som ikke reguleres av EU eller andre enn oss selv. Jeg våger å påstå at vi er dårligst i klassen sammenlignet med noen av våre naboland, når det kommer til å følge opp og å avdekke brudd på lover og regler innenfor miljøforurensning. Mulig disse ble skrevet på glanset papir?! I så fall ser det svært dårlig ut for Parisavtalen, er jeg redd.

I Norge blir substitusjonsplikten oversett og forurensingsloven brutt hver eneste dag, uten videre sanksjoner. Dette forekommer blant annet i bransjer hvor oljebasert smørefett brukes i jordbruks- og anleggsmaskiner med åpent smøresystem/uten noen form for oppsamling. Vi snakker her om en betydelig

andel av hele maskinparken i Norge med en slik utforming.

Jeg vet hva de ulike typer smørefett som finnes i markedet er, og deres advarsler, og er bekymret for hva vi får i oss igjennom mat og drikke. Min oppfordring til politikerne og brukere er å ta utslipp av smørefett på alvor. En eventuell risiko- og sårbarhetsanalyse for norsk matproduksjon, som Åge Klepp nevner, burde derfor også omfatte denne type utslipp.

Det bør bekymre noen og enhver at det fortsatt i 2016 blir produsert og selges jordbruks- og anleggsmaskiner uten lukket smøresystem i Norge. Konsekvensene ved bruk av maskiner uten oppsamling, er at flere tusen tonn smørefett pøses ut i grunnvann og matjord vår hvert år. Den samme jorda vi dyrker grønnsakene våre i. Jorda vi liker å tro er «verdens beste matjord» og som tilsynelatende blir beskyttet av lover og regler, er kanskje ikke så ren likevel?

Det er generelt lite fokus på hva smørefettet inneholder og at noen av produktene faktisk er direkte kreftfremkallende eller at kvaliteten på noen er så dårlige at forbruket og forurensingen mangedobles. Det er også

en godt skjult, men nokså kjent praksis i noen tilfeller, at spillolje fortsatt blir brukt som smøremiddel i jordbruksmaskiner med åpen børste smøring. Det påstås videre at spillolje også, ved enkelte tilfeller, blir brukt som skumdempingsmiddel ved opprøring av gjødsel som spres på jord og åker. Uten at man kan angi noe konkret omfang av dette.

Dette forteller meg at det skorter på holdninger og kunnskap om risiko knyttet til slik bruk av kjemikalier.

Allerede i en offentlig rapport fra 2011 miljøinnkjøp.no (kommunalt grønt innkjøpsprosjekt) ble det medelt at av all olje solgt i Norge hvert år, ble bare 40 prosent returnert til mottak. Videre ble det antatt at 40 prosent ble forbrukt og resterende 20 prosent gikk ut i naturen. Med andre ord; det kan konkluderes med at hele 60 prosent av all olje solgt i Norge, havner i naturen. Enten under bruk eller direkte utslipp til jord og vann. Selv om en skulle har klart å bedre innsamlingsprosenten, slippes fortsatt smørefettet ut i sin helhet.

Utslipp av oljebasert smørefett alene har pågått siden tidenes morgen eller i over 100 år,

det er i denne tiden gjort lite og ingenting for å avdekke og begrense denne type forurensning eller mot selve teknologien i seg selv. Hvilke kjemikalier fra smørefett blir tilført grunnvannet, matjord og videre til kornet og grønnsakene vi spiser - eller kua, for den saks skyld? Kan det være at denne type utslipp er en av årsakene til vi i Norge har hatt den høyeste kreftforekomsten i befolkningen blant alle land i EU?

Mange er kanskje ikke informert hvordan olje og smøremidler kan bli flere titals ganger mer giftige og kreftfarlige etter bruk enn som ny, og at en liter olje forurenser og ødelegger en million liter drikkevann? Men studier og forskning har vist tydelig sammenheng mellom økning i ulike kreft forekomster i befolkning der olje/kjemikalie forurensing er blitt avdekket.

Det som er helt sikkert; for å nå målene i Parisavtalen, redusere utslipp og sørge for klimavennlig produksjon av trygg mat, kan vi ikke fortsette med glanset papir og skylapper som nå. Derimot vil det kreve en total holdningsendring, samfunns ansvar og stor vilje til handling - både hos politikere, i næringslivet og hos hver enkelt av oss.

Jærbladet